

הרב יצחק ואלמדה

אוצרות דעת, נספי חזקת ופיקי הדרכה מלוקטים מאוצר שיעוריו של הגדול רבי שמעון שפיצער שליט"א

האם מותר לבקש שיהיה לי הרבה כסף? למה מאסו צדיקים בעשירות?

כיצד יבקש כסף בתפילותיו?

הנהגה שכדי שיגיע האדם למדרגה שהכסף לא יפריד בינו לבין קונו זקוק הוא להתייגע הרבה לזכות במידת הבטחון, עם כל זה יש דבר אחד שכל אחד יכול לנקוט בו לשם התחלה. והוא על פי מה שכבר דברנו באחד מהשיעורים שאין לו לאדם ליתן עצות להקב"ה, אלא יאמין שהקב"ה יש לו אלפי אלפים דרכים איך להושיע אותו ושישלח לו את ישועתו בדרך שתהיה ראויה בעיניו, ולכן כשיתפלל, יתפלל רק שהקב"ה יעשה לו טוב נגלה, אך לא יאמר כלפי שמיא איך ירצה שתבוא אליו ישועתו.

ומעתה בנוגע לנידון דידן, כל אימת שיתפלל האדם להקב"ה שיתן לו צרכיו, אל יבקש ממנו כסף, כי מאן מפיס שלכסף הוא צריך והלא הוא יכול ליתן לו את כל צרכיו באופנים אחרים. ולמשל, כשהאדם זקוק לאתרוג ולולב, אפשר שמן השמים יזמנו לו כסף לקנות אותם, ואפשר גם שיזמנו מי שיתן לו אתרוג ולולב. וכשצריך לחתן את בתו, אפשר שמן השמים יזמנו לו כסף כדי הוצאות החתונה, ואפשר גם שהצד השני יחליט אומר לשלם את כל ההוצאות.

ויותר מזה, הלא אפשר שדברים מסוימים שהאדם חשב עד כה בבטחה שהם הכרחיים עבורו, ייהפכו אצלו על ידי הבטחון לדברים בלתי הכרחיים ונמצא ממילא שלא יצטרך להוציא הוצאות עבורם. וכמו שראינו גם שמענו על הצדיקים, שהסתפקו בשניה מועטת ובאכילה מועטת, וזאת מפני שינקו את חיותם על-ידי התדבקותם לה' לגודל בטחונם בו.

כשיתפלל האדם על צרכיו, יאמר: "אנא ה', אינני מבקש כסף. אני מבקש רק שתתן לי את צרכי גופי ונשמת, ובכן תן לי את צרכי באיזה אופן שייטב בעיניך כדי שאוכל לעבוד אותך עבודה תמה". וכשיתפלל תמיד באופן זה, ישתרש הדבר בלבו שאינו תלוי בכסף כי אם בבוראו יתברך שמו, ויבוא על ידי זה לבטוח בה' ולא בעצים ואבנים!

בקול: "מעולם לא ראיתי סכום גדול כזה במזמון!" אמר לו ראובן: "תנוח דעתך, אין הדולרים שלי. לוי הלך לטבול במקווה וביקש ממני שאשמרם לו..."

כפי שראובן מרגיש אז בשעה שהוא מחזיק בכיסו את כספו של לוי, כך ממש מרגיש בעל הבטחון כשמחזיק בכיסו כסף שהוא כביכול שלו. מתוך ידיעתו הברורה שכל הכסף שנמצא ברשותו אינו אלא כפקדון שנתן לו הקב"ה כדי לחלקו לצרכים מסוימים ולבני אדם מסוימים, הוא מרגיש בלבו כפי שמרגיש העני שאין לו כסף כלל ואין דעתו זחה עליו.

מבאר שם ב"רמתיים צופים": על האדם להתייגע הרבה כדי שהעשירות לא תפסיד ממנו את הלב הנשבר, כי רק בעל הבטחון שמרגיש שאין הממון שלו, אינו מפסיד את הלב הנשבר מחמת עשירותו, אבל מי שאינו בעל בטחון, הסכנה גדולה שיפסיד את הלב הנשבר מחמת עשירותו.

מאסו בעשירות

המורם מכל האמור מה שלמדנו עד עתה להלכה למעשה: בתחילה הפנמנו שהכסף הוא המפריד הגדול בין האיש הישראלי לאביו שבשמים, וזאת משום שטבע האדם לסמוך על כספו, ואז הוא כבוטח בעצים ואבנים, ונחשב ר"ל כעובד עבודה זרה. ועוד ראינו מדברי רבינו בעל חובת הלבבות, שמי שילמד את סוגיית הבטחון נכונה (- ועדיין לא התחלנו בלימודה, כי עומדים אנו עדיין בפתחה) - סופו שהכסף לא יהיה מפריד בשבילו, וזאת משום שעל ידי חזקת הבטחון בלבו, יבין שאין הוא בעלים על הכסף שנמצא ברשותו ואינו אלא שומר עליו.

ואולם מפני שעבודה גדולה היא ואינה מן המלאכות הקלות שבמקדש, לכן מאסו הצדיקים בעשירות מפני שפחדו שלא יפלו ממדרגתם על ידיה, ובזה לימדו את תלמידיהם שאין זה אושר גדול להיות בעשירות כי פעמים הרבה ריבוי הממון דווקא מפריד את האדם מקונו ונמצא שכרו יוצא בהפסדו.

בספר "רמתיים צופים" (להרח"ק רבי שמואל משינאווא ז"ע, פירוש על ספר 'תנא דבי אליהו' על פי דברי רבותיו הקדושים שבעה וועים. החחה מלובלין, היהודי הקדוש, הרבי ר' בונים מפרשיסחא, השרף מקאצק, רבי שלמה לייב מלענטשנא, החידושי הרי"ם ורבי יצחק מנעסכי' ז"ע, והוא בסדר אליהו רבה פ"ה, אות 1) כותב דבר יסודי אשר מראה לנו כיצד עלינו להסתכל בהשקפת החיים על ענייני הכספים והממון: בכמה מקומות בש"ס (עירובין לא, א, נדרים פד.) מבואר שפירות דמאי נחשבים לו לאדם כמאכל הראוי לו לאכילה, ומשום ד'אי בעי מפיקר ליה לנכסיה והוה עני וחזי ליה, השתא נמי חזי ליה: אמנם דבר זה צריך תלמוד, כי סוף כל סוף יש לו לאדם זה ממון הרבה והדמאי אסור לו באכילה, ומאיזה טעם נאמר שבגלל שהוא יכול להפקיר את נכסיו יחשב כבר עכשיו כעני שהדמאי מותר לו באכילה.

אך הפירוש הוא, כי באמת האיש היהודי צריך שתהיה לו מידת ההשתוות ושיהיה מוכן ומזומן בכל עת להפקיר את כל נכסיו על פי רצון ה' מבלי להשאיר לו מאומה, וכל זה מרוב שלא יהיה אצלו חילוק בין יש לו ממון לאין לו ממון. ומי שאינו מרגיש בלבו שהוא יכול להפקיר כל נכסיו עבור רצון ה', סימן הוא שעדיין הוא דבוק וקשור בממון!

העשירות - כרצועה אדומה לסוס לבן

ובזה הוא מבאר כלפי מה שאמרו חז"ל (תהי"ט ט, ב) "יאה עניותא ליהודאי כי ברזא סומקא לסוסיא חירורא [כרצועה אדומה לסוס לבן]", שאין הכוונה דווקא שיש להם ליהודים להיות עניים מבלי ממון, אלא הכוונה שכפי שאין הסוס לא חלי ולא מרגיש כלל ברצועה האדומה שתולין לו בצווארו, שהרי אחת היא לו אם יש לו רצועה אדומה אם אין לו. כמו כן היהודים, אע"פ שיש להם עשירות גדולה, טוב עבורם שיהיו בליבם עניים, דהיינו שלא יתפעלו מן העשירות, ואחת יהיה להם אם יש להם ממון אם אין להם ממון!

נמחיש זאת: פעם הראה ראובן לשמעון שיש לו בכיסו חמישים אלף דולר. שמעון התפעל והביע את התפעלותו בקול: "מעולם לא ראיתי סכום גדול כזה במזמון!" אמר לו ראובן: "תנוח דעתך, אין הדולרים שלי. לוי הלך לטבול במקווה וביקש ממני שאשמרם לו..."

כפי שראובן מרגיש אז בשעה שהוא מחזיק בכיסו את כספו של לוי, כך ממש מרגיש בעל הבטחון כשמחזיק בכיסו כסף שהוא כביכול שלו. מתוך ידיעתו הברורה שכל הכסף שנמצא ברשותו אינו אלא כפקדון שנתן לו הקב"ה כדי לחלקו לצרכים מסוימים ולבני אדם מסוימים, הוא מרגיש בליבו כפי שמרגיש העני שאין לו כסף כלל ואין דעתו זחה עליו!

הרבנות

למה צריך לקבוע עיתים לתורה?

ולמה בשעה קבועה דווקא!?

לא יכול להחסיר. המנהל אומר לו: איך תוכל לנסוע? מה יהיה עם התלמידים. הוא מרגיש קצת שונה מכל בני משפחתו, שהם יש להם איזו חופש שהם יכולים לקום ולארגן להם שבת באירופה והוא אינו יכול. אני הלא יוצלח' של המשפחה. מה לעשות? עלי לקבל יסורים באהבה.

כעין זה יש שהאדם יש לו בבית ילד שעובר תקופה קשה ולא יודע מתי היא תסתיים, ואינו יכול לעזוב אותו. הוא יודע שאם הוא עוזב אותו עכשיו, הוא מפסיד את הכל. הילד צריך שאביו יהיה לידו. כל אחד יודע היטב מה פשר דבר כזה. וכשמדובר על אם הבית, הלא בוודאי כן. ברוב ימייה היא קשורה. היא היתה רוצה לעשות סיבוב בעולם, אבל היא קשורה בחבלים ואינה יכולה לעזוב.

ובגלל כן נפשו של אדם אומרת לו שחבל לו כי אינו יכול ליהנות מחייו. הפירוש הוא כך: אתה עבד נרצע, ועליך למצוא לעצמך עבודה כזו שכאשר תרצה משהו לנפשך, כגון לנסוע לטייל בעולם או לעשות דברים אחרים, תהיה לך היכולת.

מה עומד מאחורי?

אומר הקב"ה: בא נלך אתך קצת יותר עמוק. הן איש חכם אתה, הבה נדבר אתך גלויות. מדוע הנפש מרגישה שהיא מפסידה מזה שאינך יכול לטייל ולעשות ככל העולה על רוחך? כי לא רצית באמת לעבוד כאן. אתה עובד כי אתה רוצה כסף, ולכן אתה מחפש סוג עבודה שכאשר תרצה משהו לעצמך - תוכל. תשוקה נפשית היא שאומרת: מתי אעשה גם אנכי לביתי. אבל שלא באופן הנכון. אתה כאילו אומר: אני צריך שתהיה לי האפשרות ליהנות, אחרת, בשביל מה אני עובד? פעמים שהחסיד מרגיש שהוא צריך שתהיה לו אפשרות לנסוע כל פעם שרבו משיא את אחד מצאצאיו מעבר לים. אם אינו יכול לנסוע אז ואינו יכול לנסוע בראש השנה, אינו יכול לקחת חיות.

אך לפי האמת כשהאדם משתמש בהרגש זה שלא באופן הנכון, זה גוזל ממנו את כל חיותו. היצר הרע אומר לאדם: עזוב את החיות האמיתית, עזוב את השעבוד לתורה, את העבודות לריבוננו של עולם, את הזכירה שהוא נותן לך חיים בכל עת. תשתחרר קצת. אל תהיה כל כך משועבד. ולפעמים זהו פשר הדבר.

שעבוד מוחלט

נאמר יותר: נניח שמציעים לאדם כחברותא אברך נעים ויודע ספר, הוא מתאים לו ובאמת יוכלו להתעלות יחדיו בלימוד התורה, אבל הלה מתנה עמו שאי אפשר לדלג על שום יום. שואל אותו האדם: ומה יהיה אם יהיה לי איזה אירוע משפחתי? - בסדר! אם כן אל תיקח אותי לחברותא. אני לומד בחברותא רק עם מי שמגיע

אכן המפרשים מסבירים בטעמא דמילתא כי כשהאדם לומד, לא די שייכנסו בו ידיעות התורה, אלא צריך שייחרטו בלבו, וענין הקביעות מהפך את האדם לכה שמקבל עליו עול תורה, וזה שהוא מחויב ללמוד כל יום באותו זמן, מאוד מגבילו ומשעבדו, כי הוא צריך לשנות את הכול בשביל זה. מי שיש לו הרבה דברים לסדר ביומו, הרבה יותר קל לו כשהוא יכול להזיז דברים.

האדם אומר כך: תן לי להתפלל מיד בבוקר שחרית מנחה וערבית, בשעה שבע כבר אהיה אחרי כל שלושת התפילות, וכך לא אצטרך לרוץ באמצע היום למנחה. כל אחד יודע שבחורף כשמתפללים מנחה מוקדם, זה יוצא בדיוק בשיא העיסוקים, וכשיכולים להזיז מה שרוצים קדימה או אחורה, יכולים להכניס הרבה יותר דברים בסדר היום.

יותר מזה, תארו לכם שהאדם יכול היה

תן לי להתפלל מיד בבוקר שחרית מנחה וערבית, בשעה שבע כבר אהיה אחרי כל שלושת התפילות...

להתפלל בבת אחת את כל התפילות של כל הימים הבאים. הוא צריך לנסוע לחו"ל וכל ימיו הוא מקפיד להתפלל במנין, והנה הפלא ופלא, ביום ראשון הוא מתפלל כמה פעמים שחרית, כמה פעמים מנחה, כמה פעמים ערבית, הכל עם מנין, ועכשיו הוא יודע שמיום שני עד יום רביעי אינו צריך להתפלל. אך אנו רואים שהקב"ה רוצה שהתפילות לא יזוזו מזמנם כדי שבכל כמה שעות יצטרך האדם להשתעבד. עכשיו צריך לעצור, עכשיו צריך שוב לעצור, עכשיו צריך לחזור אל הקב"ה.

בדווקא זה ככה, פסוק הוא בתורה בפרשת בשלח (טו, כב) "וילכו שלושת ימים בלי מים", ואמרו חז"ל במסכת בבא קמא (פג, א) שתקנו שלא יעברו שלושה ימים בלי תורה. לא יתכן שיעבור זמן רב מדי מבלי שהאדם יהיה משועבד לתורה. כך הוא בתורה וכך הוא בתפילה. הקב"ה רוצה בכך, כי כך יוכל האדם לפעול מה שצריך לפעול בעולם.

מתי אעשה גם אנכי לביתי?

ונבאר יותר: נניח שהאדם עוסק בהרבצת תורה, הוא מלמד או מגיד שיעור, ועכשיו משפחתו רוצה לנסוע למקומות הקדושים. הם כולם ששים ושמיחים ורק הוא יש לו בעיה. הוא

ה'חפץ חיים' זצ"ל בספרו 'אהבת חסד' (ח"ב פ"א) כתב בענין הנחיצות לקבוע עתים לתורה בזה הלשון: "והנה אף כי ענין הזה גדול מאוד אף בדורות הראשונים, בזמנים אלו גדול הרבה יותר, דיודע שהאדם בלי תורה הוא חשוב כסומא המגשש באפלה שעומד ליפול בלי דעת בחפירות ומכשולים רבים על ידי שיטה מן הדרך הישר..."

"והנה הסומא לפעמים ילך גם הוא שלם בדרכו, היינו כשהולך בדרך שהורגל בה וידוע לו שהיא דרך ישרה בלי מכשולים, וילך בה לאט לאט לשלום, אבל אם יוליכוהו למקומות חדשים שלא יידע הדרכים מעולם, וכל שכן אם הדרכים באמת עקלקלים ובהרבה מכשולים, בוודאי סכנתו עצומה לילך שם ביחיד."

"וכן הוא בענינו, דמלפנים כשהיו ישראל יושבין על מקומן, האיש שלא היה בו אור תורה, גם כן היה הולך על פי הדחק בשלום בימי חייו, כי הלך בדרך אבותיו ובדרך שהנהיגו חכמי ישראל עיני העדה, אבל בזמנים אלו שישאל מפוזרים ומטולטלים בקצוי תבל ובאים למקומות ודרכים חדשים, וגם דרכים עקלקלים בהרבה מכשולים, לא יוכל לקוות שלא יינגף רגליו כי אם האיש שאור תורה מאיר את עיניו, ולכן אשרי למתאמץ בזה!"

עומק הנפילה

נבהיר: זה ברור שמי שאינו לומד, הוא סומא. כך היה בעבר וכך הוא היום. מי שאינו לומד, אינו רואה וממילא אין לו הנאה וכל מצב הוא בשבילו סכנה. החילוק הוא רק בחוזק הנפילה ובעוצם החבטה והחבלה. לא אצל כל סומא נכשל ברגע הראשון, לא אצל כל סומא החבטה כה חזקה, והכל לפי הענין. אבל בימינו, כאשר הרחוב נראה כפי שנראה והנסיגות כה קשים, מי שאין לו סדר לימוד קבוע, אין לו סיכוי. כך הם דברי החפץ חיים. והנה אנו יודעים שמאז תקופת החפץ חיים ועד תקופתנו, הדיבורים האלה קיבלו משנה תוקף, כי הרחוב נעשה גרוע פי כמה וכמה, ואין שום דרך שיוכל היהודי להישאר ביהדותו בלי אחיזה חזקה בתורה.

חוק ולא יעבור

ובכן, הבה ונראה מה הקב"ה אומר לנו שנעשה בעולם כזה כדי להינצל מן הסכנות. ידוע שבשולחן ערוך (אורח חיים קנה, א) נפסק שהאדם צריך שיהיה לו זמן מסוים ביום שבו הוא לומד, ואותו אסור לו לבטל בעבור כל הון דעלמא. אע"פ שהוא רוצה להשלימו בזמן אחר, אסור לו לבטלו. וזה מה שנותן את הקביעות לתורתנו, ורק אז היא פועלת בו מה שהיא צריכה לפעול באדם!

והנה יש שהאדם תמה: מה הפשט? הרי עכשיו אני לומד רק שעה, ואם אשלימו בזמן אחר, אולי אלמד שעתיים, ואפשר שגם אהיה אז יותר רענן.

וכי אבי הוא גדול הדור?

למען יאריכון! סדרת מצות 'כיבוד אב ואם' בראי התורה והחסידות - חלק ד'

זהו גם הפירוש: "להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות", מן החסידים הנגלים שרואים בעת הבוקר, באים להאמין בה' בעת החושך.

כך גם לנבי כיבוד אב ואם

ומעתה נבין שעבודה זו קיימת גם לגבי כיבוד אב ואם, והיינו כי על האדם לדעת, שגם אותם חלקים שאינם נעימים לו ושגורמים לו למרירות, אין בהם כדי לגרע מן הכבוד שעליו לרחוש בלבו לאביו. וטעם הדבר, שהרי הוא עצמו אינו מכיר את כללות התמונה (וכפי שאמרו חז"ל אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו), והוא עצמו אינו יודע אם היתה לו לאביו בחירה בדבר זה אם לאו, והרי אפשר שנטלו ממנו את כוח הבחירה כדי להעמיד את הלב בנסינו ולהביא אותו על ידי כך לשלמות הנפש. דבר אחד ברור לחלוטין, שהבן היה מוכרח להיות במצב זה!

ואיך שיהיה, הבן מחויב שיהיה לו כוח הביטול, והיינו שלא יחשוב על חסרונותיו של אביו, ואם יעלו לו במחשבתו שלא מרצון, יפנה מחשבתו למעלותיו ויתבונן בהן. וכל אחד יוכל למצוא מעלות מיוחדות אצל אביו, אם רק ירצה למצוא. שהרי כל יהודי הוא טוב במהותו וכמה מעלות טובות לו!

לכל דבר בחיים

ובדרך אגב נציין, שעבודה זו, איננה עבודה המיועדת ביחס של הבן לאביו בלבד, אלא גם ביחס של האיש לכל הנבראים. וכך אמר שלמה המלך בחכמתו (משלי י. ט): "אֲוֹלָם יְלִיץ אֲשֶׁם וּבִין יִשְׂרָאֵל רְצוֹן", ופירש רבינו יונה (שערי תשובה שער א): האויל יליץ חובה, כי יחפש מומי בני אדם ואשמתם ויתן בהם דופי, ולא ידבר לעולם בשבח דובר טוב הנמצא בהם. והמשל על זה, כי הזבובים לעולם באו ונחו כולם על מקומות הלכלוך... "ובין ישרים רצון" - כי דרך הישרים לכסות על כל פשעים, ולשבח האדם כי נמצא בו דבר טוב. וזכרו במוסר כי אדם אחד וחכם עברו על הנבלה, אמר האדם: כמה מוסרחת נבלה זו, אמר החכם: כמה לבנים שיניה.

שוחחתי פעם עם יהודי אחד שנתפס ברשתם של המבקרים מומי בני אדם והמדברים סרה על כל... הלה הודה בפני שחיו קשים עליו מנשוא, אך אמר לי כשוחר צדק: "אך אמור לי האמת! כמה אנשים ישרים ישנם בעולם? הלא רוב בני העולם הם אנשים גזלנים, רמאים ושקרנים, ואינם מתכוונים לשם שמים..." אמרתי לו: "יתכן שצדקת, נדבר על כך בפעם אחרת, אבל מה שברור, אתה נמצא על מסלול גרוע ודבוק אתה ברע!"

זהו מה שלימד אותנו שלמה המלך ע"ה: הידבק בטוב והרגל את עצמך לכסות על כל פשעים. וכשתרגיל את עצמך בכך, לא תבוא לעולם בטענה כלפי בוראך. הלא כמה וכמה פעמים מתהלכים להם בני אדם מלאי טינה על הקב"ה. הם אמנם אומרים בפיהם שהם מאמינים שהכול לטובה, אבל תוך כדי הם שואלים מדוע לא הקל הקב"ה מעט מעמו את סאת היסורים. ידעו הללו שבכוחם להפוך את לבנם ולהתחיל לראות את הכל בבהירות נפלאה, כי נר מצוה ותורה אור.

מכיבוד אב ואם למונה בה' בכל מצב

אם תכבד את אביך בלבך גם כאשר ישנם חלקים אצלו שמצערקים אותך, וזאת על ידי שתתעלם מכל אותם דברים שלפי דעתך נחשבים כחסרונות גדולים, תגלה שאתה נכנס לעולם של אור ואז ידחה החושך שבלבו ותתחזק אמונתו. ואף אם לפעמים עבודה קשה היא, יש לו לאדם לדעת שהיא לטובתו, כי על ידה יבוא לאור גדול!

[בגליונות האחרונים החילנו לבאר שמצות כיבוד אב ואם הוא הצינור לאמונה בה' יתברך ולהתקרבות אליו. ומכיון שיסוד זה - יסוד חזק הוא, נמשך לעסוק ביסוד זה].

הנה ישנם אנשים שמקיימים מצות כיבוד אב ואם ואינם רואים שמהותם משתנית להתקרב אל אבינו שבשמים. כלפיהם דיבר הנביא בשם ה' אלוקי ישראל (ישעיה כט. ט): "יַעַן כִּי נָגַשׁ הָעָם הַזֶּה בְּפִי וּבִשְׂפָתָי כְּבָדוֹנִי וְלָבו רַחַק מִמֶּנִּי וְהָיִי יָרְאָתָם אֹתִי מִצִּוְתֵי אֲנֹשִׁים מִלְמַדָּה" - אילו היו מקיימים מצוה זו בהבנת לבם, היו חייהם משתנים ומתקרבים אל אביהם שבשמים. אבל עתה שקיימוה רק מצות אנשים מלומדה, לא הועילה להם לבוא אל התכלית!

והלום ראיתי בספר "שמחת נפתלי" (אות מט) בשם הספר "גבעת פנחס" (וישלה) שם הביא מהזהר הקדוש (וישלה קע ב), שרמ"ח מצוות העשה מכוונות כנגד רמ"ח האברים, ומצות כיבוד אב ואם היא כנגד העיניים. ולפי מה שהסברנו באחרונה שמצות כיבוד אב ואם היא המביאה להכרה בבורא יתברך שמו, שהרי מצוה זו היא עיני האדם, היא המאירה את דרכו והיא הגורמת לו לראות נכוחה ולהאמין באמונה שלמה בהש"ת שכל מה שהוא עושה לטובתו הוא.

להחזיק את אביו כגדול הדור, כיצד?

ובספר "חיי אדם" (ח"א כלל טז סעיף א) הרחיב את דברי החורדים, וזה לשונו: מכבדם בלבו שהם חשובים בעיניו ובלבו, דהיינו שידימה בעיניו שהם גדולים ונכבדי ארץ, אף שבעיני שאר בני אדם אינם חשובים כלל. וזה עיקר כיבוד, שאם לא כן, הרי כתיב "כפי וּבִשְׂפָתָי כְּבָדוֹנִי וְלָבו רַחַק מִמֶּנִּי". ומטו משמיה דהגה"צ רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, שעל האדם למצוא דבר אחד, יחיד ומיוחד, הנמצא אצל אביו ואינו נמצא אצל אחרים, וזאת כדי שיראה אותו בדבר זה כגדול הדור!

ואמנם יהיה מי שישאל: איך תרצו שאכבד את אבי בלבי ושאתכל עליו כעל גדול הדור? אם תכירו את אבי תבינו שאין דבר זה שייך במציאות. ונחזק אף אנו את שאלתו: הלא כלל הוא בחינוך, שכאשר מבקשים לעודד לילד על ידי הגדת שבחיו, בשום אופן לא נשבח אותו על דברים שאין בו, כי אם נעשה כן, נגרם לו שילולזל בדיבורו ושלא יקבל אותם ברצינות הראויה. אלא תמיד נחפש נקודות שהוא חזק בהן, ונשבח אותו עליהן כדי שישים לבו אליהן ויכיר על ידן את רום ערכו. ומעתה מה יועיל לו לאדם אם יסתכל על אביו כעל גדול הדור, בעוד הוא יודע בלבו שאינו כזה, הלא כל הדבר יראה בעיניו כשחוק והיתול.

התכלית היא אמונה בה'

אכן התשובה לכך היא לפי מה שנתבאר בגליונות הקודמים בהרחבה, שכל תכלית מצות כיבוד אב ואם היא להתבטל על ידה להקב"ה, והנה ביטול לה' פירושו שהאדם יודע שאינו צריך להבין הכול, וככל שהוא רואה דברים שאינו מבינם, כך הוא מתרחק מן ההוה אמינא שהוא יכול לתת הסברים לכל מה שנעשה בעולם (ואלו שחושבים שהם יכולים לתת פרשנות לכל דבר ולכל אדם, הם בעלי גאווה ורחוקים כרחוק מזרח ממערב מהביטול לה').

והדרך להגיע אל הביטול לה', היא על ידי שהאדם רואה כמה טובות הוא עושה עמו, וכך מרוב התבוננותו בהנהגתו של הש"ת, הוא אומר: "זכר רב טובך יביעו וצדקתך יריגנו", ואחר כך הוא אומר שהוא משכיל להבין מכל זה כי "חגון ורחום ה' ארך אפים וגדל חסד", ועוד הוא מבין כי "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו", וממשיך ואומר, שאם מעתה יהיה דבר מה שלא יבין, ידע כי "צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו".

כל יום בלי להחסיר אף פעם. אגב, זה היה התנאי של הגר"ח קנייבסקי זצ"ל עם הלומדים אלו בחברותא. זה היה התנאי היחיד שהתנה עמם. הוא הסכים ללמוד עם מי שיש לו מוח יותר חלש, אך לא הסכים ללמוד עם מי שיכול להחסיר. הוא שאל: בא נשמע מה אתה מתכנן לעשות כשאין לך מצב רוח טוב, כשאתה לא מרגיש כל כך טוב, כשיש לך דבר מאוד חשוב לסדר מחוץ לעיר? את זה אני רוצה לדעת, תבוא אז או לא תבוא? אם אתה אומר מראש שאז לא תבוא, אם כן אינך בשבילי.

אכן האדם צריך לשאול לעצמו את השאלה הזאת. יסוד הדבר המבואר בשולחן ערוך הוא שהשעבוד/העול יתפוס אותך כל כך חזק שלא תוכל להתחמק ממנו.

והנה בוודאי יש כזה מושג שסדר יומו של האדם משתנה בין רגע בגלל איזה ענין, ולא תמיד הוא נמצא באותו מקום, אבל בכל אופן את התורה אינך יכול לעזוב, לעזוב את התורה אינך יכול לעזוב, את הלימוד אינך יכול לעזוב. היכן שאתה נמצא ובכל מצב שאתה שרוי!

שמחה של תורה

דבר זה ממלא את האדם בשמחה עצומה, איזו שמחה? השמחה שנובעת מכך שאינו מתנתק מה'. פיתחת למוסרי (תהלים קטז, טו). הקב"ה עוזר לאדם שהוא משתחרר מכל הדברים האחרים ונעשה קשור אליו יתברך. השולחן ערוך קובע הלכה: אם אתה רוצה שתוכל להתקרב אל ה', אתה צריך להתרגל לשאוב חיות מזה שאתה משועבד.

ואלפי בני אדם יכולים להעיד על כך. אנו מדברים על בעלי בתים, בין בעלי כשרון בין שאינם בעלי כשרון. הם יכולים להעיד על השמחה שיש להם כשהם קשורים ואינם יכולים להחסיר מסדר לימודם על-ידי כל מסגרת שהיא, דף היומי, עמוד היומי, של קהילה זו או של קהילה אחרת, עם תוספות, בלי תוספות, עם בחינות, בלי בחינות. העול הזה שבכל מקום שהאדם נמצא ובכל מצב שהוא שרוי, אין לו ברירה כי הוא צריך להמשיך עם השעבוד שיש לו בלי שום תירוץ, כי המסגרת ממשכיכה הלאה, היא דבר שמחברת אותו לפי ערכו לריבונו של עולם!

ליצנותא דעבודה זרה

עוד עצה להועיל לעקור מן הלב את הבטחון בממון, היא עשיית ליצנותא מתאות הממון, שהרי כן אמרו הצדיקים שתאוות הממון היא יצרא דעבודה זרה, והלא חז"ל אמרו "כל ליצנותא אסירא בר מליצנותא דעבודה זרה" (מגילה כה, ב), וכתוב בסידור האריז"ל (הלכות דרך ארץ מהרמ"ד) שלא היתר בלבד הוא, אלא מצוה הוא לעשות ליצנותא דעבודה זרה. וכן איתא כעין זה הלהכה בסמ"ע (ע"ט, ת, סק"ה) 'ותומים' (שם ס"ק ד) שביאר לפי זה הא דפסק בשולחן ערוך שדיין שנתמנה על-ידי שוחד, שמצוה להקל ולזלזל בו, משום שהוקש לעבודה זרה.

וביאור הדבר, כי הנה בדרך כלל אין האדם יכול לפעול על לבו, אלא על ידי מחשבות המח בבחינת "מוח שליט על הלב" או על ידי עשיית פעולות כי אחרי הפעולות נמשכין הלבבות. אך אלו דרכים ארוכות הן, כי צריך להתמיד בהן הרבה עד שישפיעו על הלב, וגם לאחר שהשפיעו על הלב, עדיין צריך להתמיד בהן הרבה כדי שלא תפוג השפעתן. מאידך, כוח הליצנות חזק עד מאוד להשפיע על הלב ברגע כמימריה ולהשאר רשום בו לאורך זמן.

והלא מטעם זה חמור כל כך לעשות ליצנות מדברים שבקדושה, עד שאמרו על כת הליצנים שאינם מקבלים פני השכינה, כי כח הליצנות עוקף את כל דרכי ההשפעה האחרות ומשפיע תיכף ומיד על הלב באופן חזק מאוד. ולכן אמרי אינשי: "ליצנות אחת דוחה מאה תוכחות", כי בעוד כל התוכחות פועלות על המח, הליצנות פועלת באופן ישיר על הלב וגורמת לכל התוכחות שישארו במח ולא ירדו אל הלב. ולכן הורונו הצדיקים להתרחק במטחויו קשת מן הלץ המתלוצץ על דברים שבקדושה או על אנשי קודש.

ועל זה אמרו לנו חז"ל שמותר להשתמש בכח זה כדי לטהר את לבבנו ולהוציא ממנו כל מחשבת עבודה זרה ותאוה לממון, וכפי שכתוב בסידור האריז"ל מצוה הוא לעשות ליצנותא דעבודה זרה. והיינו שמלבד מה שנחדיד מחשבות במוחנו ונתרגל בעשיית פעולות אשר ישפיעו על לבבנו שלא לבטוח בכסף, עוד זאת נשתמש בכוח הליצנות כדי להמאיס על עצמנו את תאות הממון.

התבוננות

יהיה עלינו להתבונן בכמה וכמה מקרים שבהם הממון לא הציל את האדם, אלא אדרבא, הוריד אותו לטמיון ונעשה לשחוק בעיני כל רואיו. וכן יהיה עלינו להסתכל בעינא פקיא על חייו של בעל הממון כנגד חייו של בעל הבטחון, עד שנבחין לראות שאין רוב הממון מביא אושר לאדם כי אם הבטחון, ונראה בחוש את מה שאמרו חז"ל (אבות פ"ד מ"א) "איזהו עשיר השמח בחלקו".

וכשנעשה ככל האמור ונזכה להגיע להכרה עמוקה שהכסף לא יענה את הכל, כי צרכי האדם אינם תלויים בכספו אלא בהש"ת, כאשר ניכנס לאחר מכן לבית המדרש ונראה אחד מוציא חובת הלבבות מן הארון ומתיישב ללמוד בהתלהבות, ונשאל אותו מדוע חשקה נפשו ללמוד חובת הלבבות, ויאמר שהגיע למסקנא שאי אפשר להשיג כסף בלי לימוד שער הבטחון בחובת הלבבות, נרחם עליו בחמלה גדולה, ונתפלל לה' שיאיר את עיניו להגיע לבטחון אמיתי עד שיבין אף הוא שאין שום צורך בכסף אלא במילוי הצרכים! והרבה דרכים למקום.

(מתוך סדרת השיעורים על 'שער הבטחון' שבספר 'חובת הלבבות'. שיעור לה. לשמיעת השיעור המלא. חייו לקו השיעורים (כ"א), לחצו בניסוחם למערכת 2 (-) שיעורי חובת הלבבות, וכחזו שיעור 35. שמעו וביטחון!)

הבנה - למעשה

לימוד היוצא מידי מעשה

כיצד להתייחס אל הממוץ?

עובדות וסיפורים

(המשך מהמאמר המרכזי בנושאי ביטחון)

מעשה

מעשה שהיה עם הרה"ק רבי ישכר בער מראדאשיץ זיע"א, וכפי שהוא מסופר בספר "נפלאות הסבא קדישא" (עמ' ח), וזה הלשון שם: שמעתי איך שהסבא קדישא מראדאשיץ בימי חורפו, בעת שהיה דר בחמעלניק וסבל אז דחקות גדולה ר"ל, ומחמת שהליכתו בקודש היתה בהצנע לכת, על כן לא הכירוהו אנשי מקומו לאיש קדוש, רק החזיקוהו לאיש פשוט ובטלן. ובכל יום היתה דרכו להשכים ולהתהלך מחוץ לעיר אל הגנה לטבול שמה. פעם אחת, בעת הליכתו לטבול כדרכו, פגע בדרך בגוי קטן אשר אין בו דעת להבחין, ובידו כלי עם דינרי זהב והקיש עם הכלי. וניגש אליו הגוי ושאל אותו: "יהודי, התרצה לקנות זאת?" שאלו הסבא קדישא: "כמה תרצה בעד זה?" והשיב לו הקטן: "בעד ל' גדולים (גראשיץ) אמכור לך". והשווה עמו לקנותו עבור ה' גדולים אשר היו אז כל רכושו. וקנה את המציאה הלז ושמו עמה אשר היה יכול להתעשר אז מזה עד דורי דורות.

הבנה למעשה

אבל בתוך כך התיישב בדעתו ואמר אל עצמו: "בערל בערל, הבעל דבר השיג אותך. מעתה אינך צריך להתפלל וללמוד יותר, רק תהיה טרוד בכסף". וחשב כמה רגעים מה לעשות עם הדינרים, ולבו ובטחונו החזק בהש"ת מנעו מלהחזיקן אצלו, ורצה גם כן שלא יזכה גוי אחר בזה הכסף וגם שלא ירגיש שום איש ממנו איך שכבר קנה והתחרט בו. על כן קרא את הגוי הקטן אליו ואמר לו שהוא צריך לה' גדולים שנתן לו, ויען לו שילך ליהודי אחד שדר בשוק פלוני והוא בוודאי יקנה את הכלי עם המוצלצלים ממנו. והלך הגוי אל היהודי הלז אשר היה עני מדוכא ר"ל וקנה המציאה הלז ונתעשר מזה הוא ובניו וכמה דורות עד היום המה עשירים מדינרי הזהב האלה.

נורא נוראות! ראו נא עד כמה היו הצדיק מפחד שלא יאבד את הלב נשבר שלו, וכדאי היה לו לוותר על עשירותו לו ולבניו, והעיקר שישאר בלב נשבר ויצפה בכל עת לישועת ה'!

מעשה

על מרן 'החפץ חיים' זצ"ל מסופר, שפעם התענה תענית חלום וכשנשאל איזה חלום חלם, אמר שחלם שהוא נתעשר. שאלו בתמיהה: "וכי על זה צריך להתענות?!" אמר להם 'החפץ חיים': "ממה נפשך, אם חלום אמת הוא, אני מתענה לבטל את הגזירה שנגזרה עלי להתעשר, ואם לאו חלום אמת הוא, הלא חלמתי אותו מפני שהרהרתי עליו ביום, ואם כן עלי להתענות על זה שהרהרתי ביום על העשירות!"

הבנה למעשה

פחדם הגדול של הצדיקים מן העשירות, נבע ממה שהרגישו תענוג גדול בהיות להם לב נשבר ובהיותם זקוקים בכל עת לבטוח בה' שישפק להם כל צרכיהם, ופחדו שלא יפסידו את כל זה על ידי העשירות. והגם שאין אנו במדרגות גבוהות של הצדיקים, עם זאת כדאי לנו לשנן סיפורים אלו הן כדי שנבין מה בין בעל בטחון למי שאינו בעל בטחון, והן כדי שנאמר מתי יגיעו מעשי למעשי אבות ונתחיל עכ"פ לעלות על סולם המדרגות.

מעשה

כן מסופר על השרף מקאצק זיע"א שבאחת מנסיעותיו אל רבו מפשיסחא, היה שרוי בעניות גדולה ולא היה לו במה לכלכל את עצמו. אמר לו חבריו הרה"ק ר' פייבל מגריצא ז"ע: "הנה עוד מעט תבוא הנה הגבירה תמרל המוזקת תלמידי חכמים ותתן לך כסף כדי צרכך". אך יצאה המילה "כסף" מפיו ר' פייבל, והשרף קפץ ופלט מפיו: "פענ!" סיפר לאחר מכן ר' פייבל:

הבנה למעשה

"מאז ששמעתי את ה'פענ' יוצאת מפיו השרף, געלה נפשי בכסף עד שבמשך כמה שבועות כל אימת ששמעתי את המילה "כסף" - הקאת.

במושכל ראשון יתמה כל אחד: מדוע מאסו הצדיקים כל-כך בכסף? הלא בכסף אפשר לבנות בתי כנסיות ובתי מדרשות, ושיבות ובתי חינוך, ואפשר לפרנס בו עניים ותלמידי חכמים ולקנות בו אתרוג ולולב? אך התשובה היא, שהצדיקים הרגישו מיד כשבא הכסף לידם, שהם מאבדים את הקשר שלהם עם בוראם וכביכול מרגישים בטוחים בלעדיו כאשר יש להם כדי צרכם, ועל כן אמרו על הכסף - לא הוא ולא שכרו! בינו והתבוננו!

אין שמחה כשמחת התורה!

בחדש שמורים בו בשמחה - זה הזמן להתחזק בשמחת התורה ורוממותה.

מבחר שיעורים בענין זה יסייעוך בדרך העולה בית ה' בשמחה!

טלפון ישיר שע"י 'קול הלשון': 0732.951.337

קול הבינני ☎ 718.686.8300 - ארה"ב - 072.2577726 - א"י - 03.300.0223 - ברזיה - 0204.586.2115 - ברטניה

לקבלת הגיליון בקביעות
אנא מילא את הטופס
א60263@gmail.com

לחידושי הנצחת שיעור, וכן לקבלת השיעור דבר יום ביומו, ניתן לפנות
ישירות למכון 'הבינני' ברא"ל info@machonhavineini.com

האם לפתע הרגשת שאתה מתחבר להש"ת - דבק בו, מאמין בו ובוטח בו?

זכה עוד יהודי להתחבר ולהתענג על ה' בעבודתו אותו מיט הבנה!

בעת שמחה או בעת שמצפים לישועה או הנצחה וכדומה

הרם תרומתך קודש למען הפצת הגליון!

<p>ידידנו הר"ר פנחס ברנשטיין שליט"א</p> <p>לרגל שמחת נישואי בתו תח' עב"ג החתן הבחור המופלג ה"ה אהרן שפירא ה"ו</p> <p>בן ידידנו הר"ר אליהו שליט"א</p> <p>ידידנו הר"ר יונה דיק שליט"א</p> <p>בן ידידנו הר"ר פנחס דיק שליט"א</p> <p>לרגל שמחת הולדת בנו שיח' יח"ר שיזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט ולראות רוב נחת דקדושה מתוך הרוחה באמונה ובטחון!</p>	<p>ידידנו הר"ר פנחס ברנשטיין שליט"א</p> <p>לרגל שמחת נישואי בתו תח' עב"ג החתן הבחור המופלג ה"ה אהרן שפירא ה"ו</p> <p>בן ידידנו הר"ר אליהו שליט"א</p> <p>ידידנו הר"ר יונה דיק שליט"א</p> <p>בן ידידנו הר"ר פנחס דיק שליט"א</p> <p>לרגל שמחת הולדת בנו שיח' יח"ר שיזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט ולראות רוב נחת דקדושה מתוך הרוחה באמונה ובטחון!</p>
--	--